

Eş Anlamlı Değil ama Eş Kullanımlı: Muharebe Sahası Fonksiyon Alanları Çerçevesinde Konvansiyonel, Asimetrik ve Hibrit Savaş

Not Synonymous, but Substitutional: Conventional, Asymmetric,
and Hybrid Warfare within the Framework of Battlefield Functions

Özgür KÖRPE*

Öz

Konvansiyonel harp ve düzensiz savaşlarla ilişkili kavramlar uzun bir süredir akademik literatürde kullanılmakla birlikte, ikinci kavram, yani düzensiz savaş; asimetrik savaş, hibrit savaş, özel harp, gayrinizami harp, gerilla savaşı, ayaklanma, anarşizm, psikolojik savaş ve terörizm gibi yakın anlamli kavramlarla iç içe geçmiş durumdadır. Düzensiz savaş kapsamındaki pek çok kavramın kullanılmasındaki düzensizlik, en azından üzerinde bir mutabakat sağlanmış olan kavramlardan yapılacak çıkarımlarla, bir nebze giderilebilir. Diğer taraftan kullanılan yöntemler bakımından hibrit savaş; doğrusal olmayan savaş, dördüncü nesil savaş gibi yeni tanımların içerikleriyle de benzeşmektedir. Tanımlama ile ilgili bu karmaşık durum, kavrama yüklenen anlam üzerinde derin tartışmaları beraberinde getirmektedir. Bu araştırmanın temel iddiası, konvansiyonel, asimetrik ve hibrit savaş kavramlarının birbirini ikame edebilen eş anlamli kavramlar olmadığı, ancak düzensiz savaşlar evreninde eş güdümlü olarak kullanılacaklarıdır. Bu bağlamda bu araştırma, bahse konu eş kullanımlı kavramlar arasındaki ilişkiyi muharebe sahası fonksiyon alanları çerçevesinde ele almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Güvenlik, Muharebe Sahası Fonksiyon Alanları, Konvansiyonel Harp, Düzensiz Savaş, Kavramsal Analiz

Abstract

Although concepts related to conventional warfare and irregular warfare have been used in academic literature for a long time, the latter concept is intertwined closely with concepts such as asymmetric warfare, hybrid warfare, special warfare, unconventional warfare, guerrilla warfare, insurgency, anarchism, psychological warfare, and terrorism, all of which have near-synonymous meanings. The irregularity in the usage of many concepts within the scope of irregular war can be eliminated, at least to some extent, via inferences from concepts on which a

* Doç. Dr., İstanbul Aydın Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, İstanbul, Türkiye, ORCID: 0000-0002-7633-7596, e-posta: ozgurkorpe@gmail.com.

Geliş Tarihi / Submitted: 28.09.2023

Kabul Tarihi / Accepted: 04.11.2023

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

consensus has been reached. On the other hand, it is similar to the contents of new definitions such as hybrid warfare, non-linear warfare, and fourth-generation warfare in terms of the methods used. This complex situation regarding the definition brings about deep debates on the meaning attributed to the concept. The main claim of this research is that the concepts of conventional, asymmetric, and hybrid warfare are not synonymous concepts that can replace each other but concepts that can be used in coordination in the universe of irregular wars. In this context, this research examines the relationship between these substitutional concepts within the framework of battlefield functional areas.

Keywords: *International Security, Battlefield Functions, Conventional Warfare, Irregular Warfare, Conceptual Analysis.*

Summary

The changing nature of war is Clausewitz's main problem. That is why the tendency to define the chameleon called war in different ways in terms of place, time, and power, to categorize it or to attribute it to new qualities has never been lacking throughout history. In fact, the changing nature of the war has been emphasized even more by today's writers under the title of "new wars". Today, the consensus among writers not only confirms this variability but also derives new concepts such as "asymmetry", "generations of war", "multidimensionality", "hybridity", "multi-actorism", and "global uprising".

So, based on the consensus on the variability of war, it seems possible to examine the relationships between new concepts. As a matter of fact, this apparent conflict and implicit agreement between those who defend the immutability of the nature of war and those who claim variability also emerges in the relationship between conventional warfare, asymmetric warfare, and hybrid warfare.

Within the framework of this problem, some questions come to mind. Is it logical to make classifications as "conventional warfare", "asymmetric warfare", and "hybrid warfare" in the first place? Or are the concepts of "conventional", "asymmetric", and "hybrid" merely descriptive adjectives referring to the changing nature of warfare? More importantly, how can some differences be revealed in terms of the relationship between these concepts and, within this relationship, the main battlefield functions (MBF)? This study aims to find short answers to these questions.

Since the increasing influence of asymmetry and its evolution into a hybrid quality have eliminated the Weberian "state's monopoly of legitimate violence" *de facto*, if not legally, "hybrid" becomes a stronger qualifying adjective than asymmetry. In this context, the actors who use or do not mind using the hybrid opportunities and capabilities have become the subjects of hybrid warfare, while the legitimate state organization has become the object of this warfare. Therefore, in the case of the Turkish Armed Forces (TAF), how the state's armed forces participate in hybrid combat has begun to be called Operation in a Hybrid Environment (OHE).

As the final analysis, it is considered that the meeting point of all reconciling efforts regarding conventional warfare, asymmetric warfare, and operations in a hybrid environment is “law” because these facts are named with concern for the legal context. In this context, conventional warfare is related to both parts of the law of war, that is, both the law of the use of force [*jus ad bellum*] and the law of armed conflict [*jus in bello*, international humanitarian law]. Although asymmetric warfare varies from state to state, it is not governed by the law of war but by domestic law and, in this context, human rights law and in some cases by the law of armed conflict. It can be said that OHE is related to both the law of armed conflict and the human rights law in varying degrees, directly related to the physical environment in which it is practiced. After revealing the logical and chronological relationship between these three concepts, it is useful to look at the reflection of this relationship on the battlefield. For this purpose, each function of MBF was used as an analysis tool.

In this study, the relationship between conventional warfare, asymmetric warfare, and hybrid operations has been tried to be revealed in the context of the main battlefield functions. The differences that are thought to exist between these concepts in terms of planning and command control are discussed especially within the scope of target management, risk management, and shaping the battlefield. The findings reveal that the changing nature of war in the Clausewitzian sense has developed some new forms of struggle but since the tendency towards unlimited violence in the nature of war has not changed, the concepts of “asymmetry” and “hybrid” are not new categories of struggle, but they are rather qualifications.

On the other hand, some researchers who encounter a new definition of war may put forward counterarguments such as “it is possible to see such an example of this or that in history” or “actually, it was previously defined as follows, this or that new concept is a different expression of the old definition.” However, this group of researchers claiming that change is nothing new, implicitly approves the variable nature of war by accepting the phenomenon as a given. Apparently, their main objection is to create new concepts and confusion based on the variability in war and by creating the impression that it has never happened before, which can be justified. However, the confusion can be eliminated by producing concepts nationally.

Giriş

Savaş kavramını felsefi bakımdan ele alan yazarlar arasında Carl Von Clausewitz’in ayrıcalıklı bir yeri vardır. Clausewitz’e bu değeri kazandıran husus, onun, savaş olgusunu ilk kez insan doğasının bir parçası olarak ifade etmesi ve siyasi meselelerin çözümü hususunda savaşı araçsallaştırmasıdır. Hatırlanacağı üzere, Clausewitz’in çerçevelediği anlamda savaş, politikanın başka araçlarla devamıdır. Savaşın bu araçsal niteliğini açıklamak adına ikili bir tanım yapan Clausewitz’e göre savaş, hasım tarafları karşılıklı iradelerini yerine getirmeye zorlayan bir şiddet

eylemidir. Bu karşılıklılık, “ben hasmımı ezmedikçe o beni ezabilir” düşüncesiyle, imkân ve kabiliyetlerin karşılıklı olarak arttırılmasına yol açar. Böylelikle şiddetin tırmanışı adeta bir yarışmaya dönüşür. Clausewitz’in “mutlak savaş” olarak tanımladığı bu sınırsız şiddet yarışı, savaşın değişmeyen bir niteliğidir, içsel dinamiğidir.

Bu içsel dinamik, Clausewitz’i, savaşta değişken olan hususların neler olabileceğini tanımlamaya götürmüştür. Clausewitz’e göre “savaş her somut olayda özelliklerini bir ölçüde değiştiren gerçek bir bukalemun olmakla kalmayıp, aynı zamanda, bir bütün olarak bakıldığında belirgin eğilimleri bakımından üç yanlı şaşırtıcı bir olaydır. Bir yanda, doğal kör bir güç olan ilkel şiddet, kin ve düşmanlık; öte yanda, savaşı ruhun özgür ve yaratıcı bir faaliyeti haline getiren tesadüfler ve ihtimal hesapları; son olarak da savaşı sadece akla (makuliyete) tabi kılan bir siyasi araç kimliği. Burada bahsedilen eğilimler üç tanedir; ilki halkı, ikincisi komutanı ve ordusunu, üçüncüsü de hükümeti ilgilendirir.”¹ Böylece Clausewitz’in “paradoksal üçlemesi” savaşın değişen ve değişmeyen unsurlarını açık bir şekilde ortaya koyar.

Savaşın değişen niteliği Clausewitz’in ana sorunsalıdır. Bu nedenledir ki savaş denilen bukalemunu; yer, zaman ve kuvvet bakımından farklı biçimlerde tanımlama, onu kategorize etme veya yeni nitelikler atfetme eğilimleri tarih boyunca hiç eksik olmamıştır. Hatta savaşın değişen niteliği, günümüz yazarları tarafından “yeni savaşlar” başlığı altında daha da vurgulanır olmuştur. Günümüzde yazarlar arasındaki görüş birliği, bu değişkenliği teyit etmekle kalmıyor, aynı zamanda “asimetri”, “harbin nesilleri”, “çok boyutluluk”, “hibritlik”, “çok aktörlülük” ve “küresel ayaklanma” gibi yeni kavramlar türetiyor.

Öyleyse harbin değişkenliği hususundaki mutabakata dayanarak; yeni kavramlar arasındaki ilişkileri irdelemek mümkün görünüyor. Nitekim savaşın doğasındaki değişmezliği savunanlarla değişkenlik iddiasında bulunanlar arasındaki bu görünen çekişme ve örtülü mutabakat; konvansiyonel harp, asimetrik ve hibrit savaş arasındaki ilişki üzerinde de zuhur etmektedir.

Az önce ortaya koyulan bu problem çerçevesinde, bazı sorular akla gelmektedir. En başta “konvansiyonel harp”, “asimetrik savaş” ve “hibrit savaş” şeklinde bir sınıflandırma yapmak mantıklı mıdır? Yoksa “konvansiyonel”, “asimetrik” ve “hibrit” kavramları, harbin değişen niteliğine atıfta bulunan birer niteleme sıfatı mıdır? Daha da önemlisi “bu kavramlar arasındaki ilişki ve bu ilişki içinde muharebe sahası ana fonksiyon alanları (MSAFA) bakımından birtakım farklılıklar nasıl ortaya konulabilir?” Bu çalışmada, bu sorulara ilişkin kısa yanıtlar bulmak amaçlanmıştır. Muharebe sahası ana fonksiyon alanlarından bağımsız değişken olarak yararlanılırken, bahse konu üç kavram bağımlı değişkenler olarak analiz edilmiştir.

Giriş bahsini kapatmadan önce harp ve savaş kavramları arasında bilinçli bir ayrıma gittiğimizi de belirtmekte yarar vardır. Daha önce başka bir yayınıımızda bu

¹ Carl Von Clausewitz, Savaş Üzerine, (çev. H. Fahri Çeliker), Özne Yayınları, İstanbul, 1999, s. 37.

kavramsal ayırım üzerinde etraflıca tartıştığımızdan,² bu makaleyle ilgili olduğu kadar açıklama yapmayı yeterli buluyoruz. Savaşa ilişkin millî kavramsallaştırmalar büyük ölçüde yirminci yüzyıl başlarında başlamıştır. Bu süreç Türkiye'nin Kuzey Atlantik Paktı'na katılmasından sonra farklı bir hızda ilerlemiştir ki bu, öncekine göre çok daha düşük bir tempodur. Bugünkü askerî kavramsallaştırmamızın büyük çoğunluğu, Soğuk Savaş döneminde Amerika Birleşik Devletleri askerî yayınlarından yaptığımız çevirilerin ürünleridir. Yabancıların ürettiği kavramların tercüme edilmesine pek tabii ki bir itiraz yoktur. Burada asıl dikkat çekmek istediğimiz husus, okuyucunun pek çok yerde olduğu gibi bu makalede de karşılaşacağı, sözlükte eş anlamlı görüldüğü halde uygulamada artık farklı içeriklere sahip olan kavramların güncellenmesi gerektiğidir.

Bu bağlamda biz harp kavramını yirminci yüzyılın ilk yarısında üretilmiş ve fiilî ömrünü aynı yüzyılın son çeyreğinde tamamlamış olan konvansiyonel harp çerçevesiyle sınırlı kullandık. Savaş kavramını ise bunun dışında kalan yeni çatışma biçimleri için kullandık. Bu tercih pek tabii ki tartışmaya açıktır fakat bu çalışmanın kavramsal bağlamı göz önüne alındığında, böyle bir sınıflandırmanın metnin anlaşılabilirliğini kolaylaştıracağını düşünüyoruz.

1. Konvansiyonel, Asimetrik ve Hibrit Kavramları Arasındaki İlişki

Askerî yayınlarda konvansiyonel harbin doğrudan bir tanımına rastlanılmamakla birlikte, kavramla ilişkili ve yakın tanımlardan yola çıkılarak, bir konvansiyonel harp tanımına ulaşılabilir. Örneğin mülga askerî terimler sözlüğüne göre Konvansiyonel Kuvvetler; “nükleer olmayan bir görevi yerine getirecek kuvvetlerdir.”³

Keza askerî yayınlarda tanımlandığı şekliyle Konvansiyonel Olmayan Savaş; “Bir kaynak tarafından desteklenerek teşkilatlanan, eğitilen, teçhiz edilen ve yönlendirilen; çoğunlukla mahalli kuvvetler tarafından icra edilen askerî harekât veya milis harekâtıdır.”⁴ Bu tanımlardan yola çıkılarak, bu çalışma çerçevesinde konvansiyonel harp; devlet teşkilatı içinde yer alan, devlet güvenliğini sağlamak amacıyla eğitilen, teçhiz edilen ve yönlendirilen silahlı kuvvetlerin iştirakiyle, belli hukuk kurallarına göre gerçekleşen savaş şeklinde tanımlanabilir.

Yine askerî yayınlarda Asimetrik Savaş; “teknolojik ve askerî açıdan üstün olan/olmayan bir hasma kendi çıkarılarımızı kabul ettirmek amacıyla; hassasiyetlerini istismar ederken, kuvvetli yanlarından kaçınarak yumuşak gücü de kapsayacak şekilde, ölümcül/ölümcül olmayan askerî/askerî olmayan araçlar ile yeni

² Özgür Körpe, *Maske ve Keleş: Düzensiz Savaşa İlişkin Sorular ve Cevaplar*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul, 2022, s. 26-28.

³ Türk Silahlı Kuvvetleri, *MS 76-3 TSK Müşterek Askerî Terimler Sözlüğü*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1992, s. K-17.

⁴ TC 7-100 Hybrid Threats, Headquarters Department of Army, Washington D.C., 2010, s. 2-3.

strateji ve taktiklerin kullanımı”⁵ olarak tanımlanır. Uzun dönemli konvansiyonel olmayan savaşlar, karşı terörizm harekâtı, isyana karşı harekât, istikrar harekâtında askerî destek ve yeniden yapılandırma gayretleri bu kapsamda değerlendirilir.

Eski adı Gayrinizami Harp olan Konvansiyonel Olmayan Savaş (KOS) askerî yayınlarda; ayaklanma/ayaklanmaya karşı koyma ve psikolojik harbin yanında, özel harbin üçüncü bölümü olarak tasnif edilir.⁶ Özel harbin alt bölümü ve ondan farklı olan KOS; birbirleriyle yakından ilgili gerilla harekâtı, yeraltı harekâtı, özel kuvvetler harekâtı ve kurtarma-kaçırma harekâtını kapsayan, yerli halkın hâkim olduğu kuvvetler tarafından hedef ülkede veya düşman işgali altındaki bölgelerde hâkim otoriteyi zayıflatmak veya yıkmak ve bölgeye sahip olmak maksadıyla askerî veya yarı askerî yöntemlerle yürütülen bir harp şekli olarak tanımlanır. KOS’un askerî karakteri içinde özel kuvvetleri barındırmasından, yarı-askerî karakteri ise gerillanın özel kuvvetler tarafından teşkilatlanmasından, eğitilmesinden ve danışmanlık verilmesinden kaynaklanır. Normalde uzun süreli, ekseriyetle çeşitli tür ve derecedeki dış kaynakların teşkil-teçhiz ettiği, eğittiği, desteklediği ve yönettiği yerel veya yardımcı kuvvetler aracılığıyla, birlikte ya da onlar tarafından icra edilen bu harp şekli kendisine bağlanan yukarıdaki harekât şekillerini kapsar ve fakat bunlarla sınırlı değildir. Bu tanımdan yola çıkarak, ilk tahlilde KOS konvansiyonel harbin zıddı veya yönetsel ikamesi olarak görülebilirse de onu konvansiyonel harbin destekleyicisi ya da hazırlayıcısı olan bir asimetrik savaş nevi olarak kabul etmek daha uygun olur.

Nitekim Herman’a göre asimetrik savaş, kuvvet kuvvete yapılan geleneksel çatışmalar yerine, avantajları yok etmeyi ve hassasiyetleri istismar etmeyi amaçlayan harekât uygulamalarından oluşan bir settir.⁷ Metz ve Johnson ise askerî işler ve ulusal güvenlik alanında asimetriyi; kendi üstünlüklerini maksimize etmek, hasmın hassasiyetlerini istismar etmek, inisiyatifi ele geçirmek ve daha fazla hareket serbestisi kazanmak için, hasımdan daha farklı davranmak, örgütlenmek ve düşünmek olarak tanımlarlar.⁸

Hibrit Savaş kavramını açıklamak yukarıdakiler kadar kolay değildir. Zira hibrit meydan okumalar hakkında net bir fikir sahibi olmanın önündeki ana engellerden biri dil sorunudur. Hibrit kelimesini tehdit, savaş, faaliyet, harekât ve taktikler ile eşleştiren terimler genellikle tanım olmaksızın birbirinin yerine kullanılırken, gri bölge, savaş dışı mücadele ve modern politik savaş gibi yeni kavramlar akademik literatürde,

⁵ Age, s. 1.

⁶ DoD Directive Nr. 3000.07, U.S. Department of Defense, Washington, DC, USA 1st December 2008, s. 11-12.

⁷ Paul F. Herman, “Asymmetric Warfare: Sizing the Threat”, *Low Intensity Conflict & Law Enforcement*, 6:1, 1997, s. 176.

⁸ Steven Metz ve Douglas V. Johnson, *Asymmetry and US Military Strategy: Definition, Background, and Strategic Concepts*, Strategic Studies Institute, Pennsylvania, 2001, s. 5.

politika yayınlarında ve ana akım medyada -kendi başlarına yararlı olsalar da- sıklıkla bir araya getirilmektedir. Monaghan bu konuda ayrıntılı bir bibliyografya sunmaktadır.⁹

Bir de Hibrit Ortamda Harekât (HOH) kavramı vardır ki bu da günümüz güvenlik ortamında geniş bir yelpazeye yayılarak varlığını sürdüren, çok boyutlu ve öngörülmesi zor, belirsizlikler içeren hibrit (karma) tehdit/riskleri karşılayacak şekilde, eş zamanlı olarak birkaç harekât türünün icra edilmesi olarak ifade edilmektedir.¹⁰

Tüm bu tanımlamalara istinaden denilebilir ki konvansiyonel harp, devletle devlet arasında meydana gelir ve bu ona simetrik bir nitelik kazandırır. Bu simetrimin askerî stratejik ve operatif seviyelerinde kaçınılmaz bir şekilde, kara kuvvetleri daha çok kara kuvvetleriyle, deniz kuvvetleri deniz kuvvetleriyle, hava kuvvetleri hava kuvvetleriyle karşı karşıya gelebileceği anlaşılabilir. Esasen kuvvetlerin simetrik muharebelere öncelik vermesinin bir nedeni de muhasımın bu imkân ve kabiliyetini etkisiz hale getirerek, diğer kuvvetler üzerinde yaratabileceği asimetrik etkilerini önlemektir.

Ancak simetrik muharebeler yüksek maliyetli olmaları nedeniyle, günümüz konvansiyonel harplerinde daha az tercih edilir hale gelmiştir. Düşmanın üzerinde asimetrik etkiler oluşturmak daha muteber bir yöntem olarak kendisini göstermektedir. Farklılık ve üstünlük boyutlarına sahip olan asimetri ya muhasımın elinde bulunmayan ya da ondan üstün olan imkân ve kabiliyeti ona karşı kullanır. Simetrik etkilere nazaran asimetrik etkiler hem çok daha düşük maliyetli hem de çok daha ölümcül olabilir. Bu nedenle modern askerî çatışmalarda, sözgelimi kara/deniz kuvvetlerine karşı hava kuvvetlerinin kullanılmasına, hava kuvvetlerini hava kuvvetiyle imha etmenin yanında, onun üslerine kara/deniz taarruzları yapmaya, özel kuvvetleri birbirine karşı kullanmakla zaman ve kaynak kaybetmek yerine bunları kara/deniz/hava birliklerine karşı kullanmaya önem ve öncelik verilir.

Konvansiyonel harpte popüler ve tercih edilir hale gelen asimetrimin; maliyet etkinliği sayesinde, zamanla harbin genel karakteristiğine nüfuz ettiği görülmektedir. Zira maliyet etkinlik yalnızca ekonomik faydadan ibaret değildir. Daha az gayretle daha fazla etki oluşturmak, asimetrimin maliyet etkinliğini ortaya koyar. Bu ise asimetriden daha çok yararlanma konusunda, devletlerin ilgisini cezbetmektedir. Böylece savaşlar, benzeşen kuvvetlerden ziyade, benzeşmeyen kuvvetler arasında meydana gelmeye başlamıştır.

Esasen bir KOS unsuru olan özel kuvvetler de teşkilatlandığı, eğittiği ve danışmanlık verdiği gerillalarla birlikte asimetrik etkiler oluşturur. Dolayısıyla KOS'u savaşın asimetrik bölümü olarak görmek makuldür. Eski çağlardan beri konvansiyonel harplerin destekleyici unsuru olarak kullanılan asimetri, yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren sonuç alıcı pragmatik bir eylem olarak tercih edilir hale gelmiştir.

⁹ Sean Monaghan, "Countering Hybrid Warfare So What for the Future Joint Force?", *Prism*, 2019, 8:2, s. 83.

¹⁰ TC 7-100 Hybrid Threats, Blm. 5- sayfa 1.

Ancak yine de harbin değişmez niteliği olan sınırsız şiddet, varlığını muhafaza etmiştir. Bu nedenle “asimetri”, isteklerini hasma kabul ettirmeyi esas alan yeni bir mücadele biçimi olarak değil, harbin yeni bir niteliği olarak ortaya çıkmıştır.

Asimetrinin sahada kazandığı başarılar, günümüz savaşlarının seyrini iki şekilde etkilemiştir. Birinci etkisi, devletleri yüksek stratejilerini gerçekleştirmek için vekil kullanmaları konusunda teşvik etmesidir. İkinci olarak da asimetrik kuvvetlerin yanında konvansiyonel imkân ve kabiliyetleri de asimetrik etkiler oluşturacak şekilde kullanılmasıyla, sürenin, zayıtın ve maliyetin azalmasıdır. Bu durum askerî harekâta karma kuvvetlerin kullanımını daha da arttırmış ve çatışmaları daha da karmaşık hale getirmiştir. Artık beklenen etki, yalnızca asimetrik değil, bununla birlikte sinerjiktir. Bu yeni biçim karma ve sinerjik mücadeleye “hibrit savaş” adı verilmiştir. Öte yandan harbin sınırsız şiddet niteliği değişmemiş olduğundan, hibrit savaş kavramı da bir nitelikten ibarettir.

Asimetrinin giderek artan etkisi ve hibrit niteliğe evrilmesi, günümüzde Veberci anlamdaki “devletin meşru şiddet tekelini”, hukuken olmasa da fiilen ortadan kaldırmış olduğundan, “hibrit”, asimetriden daha kuvvetli bir niteleme sıfatı haline gelmektedir. Nitekim hibrit savaş kavramının mucidi olan Hoffman, hibrit savaşın yükselişinin konvansiyonel veya geleneksel savaşın sonu anlamına gelmediğini, fakat yirmibirinci yüzyıldaki askerî planlamalar için güçleştirici bir faktörü temsil ettiğini tespit eder. Hoffman hibrit savaş; konvansiyonel yetenekler, düzensiz taktikler ve oluşumlar ile ayırım gözetmeyen şiddet, zorlama ve suç faaliyeti içeren terörist eylemlerin kullanımını eşzamanlı olarak birleştiren hem konvansiyonel hem de konvansiyonel olmayan harbin bir karışımı olarak tanımlar.¹¹ Bu bağlamda hibrit imkân ve kabiliyetleri kullanan ya da kullanmakta sakınca görmeyen aktörler hibrit harbin öznesi olurken, meşru devlet teşkilâtı bu harbin nesnesi haline gelmiştir. Dolayısıyla TSK özelinde devlet silahlı kuvvetlerinin hibrit mücadeleye iştirak etme biçimi, Hibrit Ortamda Harekât olarak adlandırılmaya başlamıştır.

Ancak savaş, kendi kavramlarını üretmeye devam etmektedir. Hibrit bile tek başına açıklayıcı olma niteliğini yitirmiştir. Lineer olmayan savaş, çok alanlı harekât gibi yeni kavramların yanında; denkleme bilgi harekâtı, siber güvenlik, insansız sistemler, düzensiz göç ve iklim değişikliği yeni değişkenler eklenmektedir.

Son tahlilde konvansiyonel harp, asimetrik ve hibrit savaşa ilişkin tüm bağdaştırma çabalarının buluşma noktasının “hukuk” olduğu değerlendirilmektedir. Zira bu olguların hukuki bağlam kaygısı güderek isimlendirildikleri açıktır. Bu bağlamda konvansiyonel harbin, savaş hukukunun her iki bölümüyle, yani hem kuvvet kullanma hukukuyla [*jus ad bellum*], hem de silahlı çatışma hukukuyla [*jus in bello*, uluslararası insancıl hukuk]; asimetrik harbin, devletten devlete farklılık göstermekle

¹¹ Frank G. Hoffman, *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*, Potomac Institute for Policy Studies, Arlington, Virginia, 2007, s. 13.

birlikte, savaş hukukuyla değil, iç hukuk ve bu bağlamda insan hakları hukukuyla, bazı durumlarda ise silahlı çatışma hukukuyla; HOH'un ise icra edildiği fiziki çevreyle doğrudan ilişkili olarak, değişen oranlarda hem savaş hukukuyla, hem de insan hakları hukukuyla ilişkili olduğu söylenebilir. Üç kavram arasındaki mantıksal ve kronolojik ilişkiyi ortaya koyduktan sonra, bu ilişkinin muharebe sahasına yansımaya bakmakta yarar vardır. Bunun için MSAFA'nın her bir fonksiyonu birer analiz aracı olarak kullanılacaktır.

2. İlişkinin Muharebe Sahasına Yansıması-1: Manevra

Manevra konvansiyonel harpte taktik ve operatif hedeflere yöneltilen bindirilmiş, indirilmiş ve kara havacılık sistemlerinden oluşurken; asimetrik savaşta gücüyle orantılı olmayan etkiler oluşturmayı amaçlayan bir niteliğe bürünmektedir. Her ne kadar asimetrik savaş bindirilmiş, indirilmiş ve kara havacılık sistemlerini kullansa da bu imkân ve kabiliyetlerin her birisinden, hasmı gücüyle orantılı olmayan etkiler oluşturarak etkisiz hale getirmek maksadıyla yararlanılmaktadır. Bu nedenle KOS, Teröristle Mücadele Harekâtı (TMH), Ayaklanmaya Karşı Koyma Harekâtı (AKKH) ve İstikrar Harekâtı'nda (İH) manevra, hasımdan sayısal ve nitelik bakımından üstün olmak kaydıyla, hafif teçhiz edilmiş birliklerden oluşan ve harekât bölgesinin herhangi bir yerine süratle aktarılabilen, araziden ziyade muhasımı hedef alan, araziye ele geçirmek ve elde bulundurmaya yerine, araziye kontrol altında tutarak, muhasımın kullanımını engelleyen bir niteliğe bürünür.¹² Keza konvansiyonel harp, maksat ve hedefleri bakımından haktan uzak durarak muhasımın kendisiyle benzeşen kesimi olan silahlı kuvvetlerini muhatap alırken; asimetrik savaşta halk desteğinin kendi tarafına çekilmesi birinci öncelikli maksat haline gelmektedir. Bu nedenle konvansiyonel harpte askerî harekât sivil yerleşimlerden görece uzak bölgelerde ve askerî kuvvetler arasında meydana gelebilirken, asimetrik savaş harekâtı sivillere, bu bağlamda meskûn mahallere daha da yaklaşmaktadır.

Meskûn mahallerin ön plana çıkması, HOH'a ilişkin değerlendirmelerin çıkış noktası olarak kabul edilmiştir. Nitekim askerî yayınlara göre, hibrit harekât ortamının büyük kısmını meskûn mahaller teşkil etmektedir.¹³ Meskûn mahaller, konvansiyonel harpte karşılaşılabilecek çatışma ortamlarından yalnızca birisi durumundayken, asimetrik savaşta "halk desteği" faktörü nedeniyle, terörist unsurların veya ayaklanmacıların yararlandığı, gizlendiği ve lojistik destek temin ettiği bir alan haline gelmiştir. HOH'ta ise tüneller, bina geçişleri, yaratıcı tuzaklar ve canlı kalkanlar gibi uygulamalarla meskûn mahallerin doğrudan çatışma alanı haline getirildiği görülmektedir.

Zırhlı birlikler, bu bağlamda da tank, konvansiyonel harpte ana manevra unsuru; asimetrik savaşta, hukuki ve sosyal sınırlamalar nedeniyle daha statik

¹² The U.S. Army Concept for Maneuver in Multi-Domain Operations, 2028-2040, July 2020, Department of Defense, Washington D.C., s. 38.

¹³ TC 7-100 Hybrid Threats, s. 4-7.

ve destekleyici bir unsur olarak kullanılmak durumundadır. HOH'ta tank, manevrayı takviye eden, manevranın ateş üssü bölümünü oluşturan ve psikolojik etki yaratan önemli bir silah sistemidir.

Konvansiyonel harpte keskin nişancıların kullanımı da ana harekâtın desteklenmesiyle sınırlıdır. Konvansiyonel harbi karakterize eden yüksek ateş gücü, kitle etkisi, zırh koruması ve yüksek tesirli hassas angaje sistemlerinin varlığı nedeniyle keskin nişancılar taktik harekâta manevrayı destekleyen görevlerde etkin olarak kullanılabilir. Ancak asimetrik savaşta ve özellikle TMH'de keskin nişancılar konvansiyonel harpten daha öncelikli bir rol edinebilirler. Terörist unsurların manevra kabiliyeti, keskin nişancıların yarattığı psikolojik etki sayesinde sekteye uğratılmakta, moralleri ve düzenleri bozulmakta, dirençleri kırılmaktadır. HOH'ta keskin nişancıların kullanımı TMH ile büyük ölçüde benzerlik göstermektedir.

Görünen o ki; manevra, her üç harekâta da kullanılan ana fonksiyon olarak ilişkiyi kurarken, aradaki farklılıklar manevranın maksadıyla ortaya çıkmaktadır.

3. İlişkinin Muharebe Sahasına Yansıması-2: Ateş Desteği

Konvansiyonel harpte ateş desteği, harekât ortamının en belirleyici unsurlarından birisidir. Öyle ki hareket, ateş sayesinde “manevra” anlamını kazanır. Dost personelin hayatını tehlikeye atmadan muhasım üzerinde etki oluşturmanın en önemli vasıtası olan ateş desteği, konvansiyonel harpte topçu ile ete ve kemiğe bürünür. Topçu desteği asimetrik savaşta ve HOH'ta da oldukça önemlidir.¹⁴ Ancak asimetrik harbin maksat ve hedeflerinin niteliği ile bu savaştaki hukuki ve sosyal sınırlamalar, topçunun kullanım esaslarını kısmen değiştirir. Sözelimi, asimetrik savaşta üst aç grubuyla atış yapan havan ve obüs gibi sistemler daha muteber hale gelmekte, hafif ve modüler yapıdaki dağ topçusunun etkinliği artmakta ve nihayet topçu ve havanlar bataryadan/takımdan daha küçük birimlere bölünebilmektedir. HOH'ta ise konvansiyonel harp ve asimetrik harbin karışımı olan bir usul uygulanmaktadır. Sözelimi HOH'ta topçu ateşlerinde öncelik, konvansiyonel harpteki gibi, kara birliklerinin manevrasını desteklemek iken; hibrit harekât ortamının karmaşık yapısı farklı cins ve çapta topçu silahlarının harekâtı desteklemesini de gerektirecektir. Asimetrik savaşta olduğu gibi HOH'ta da hedeflerin, siviller üzerinde arızı zararlara yol açmadan hassas olarak etki altına alınması önemlidir.

4. İlişkinin Muharebe Sahasına Yansıması-3: İSGÖHETKE ve MEBS

Savaşların sivil yerleşim alanlarını da etkileyen bir hal alması, hedeflerin hızlanması ve zırh korumasının artması ile atış sistemlerinin hassasiyetlerindeki gelişmeler nedeniyle istihbarat, gözetleme, hedef tespiti ve keşif (İSGÖHETKE) gayretleri bakımından üç mücadele biçimi arasındaki ilişki kuvvetlidir.¹⁵ Asimetrik

¹⁴ AFC Pam 71-20-6 Army Futures Command Concept for Fires 2028, Department of Defense, Washington D.C., 15 September 2021, p. 20.

¹⁵ Charles M. Kelly, “Information on the Twenty-First Century Battlefield: Proposing the Army’s Seventh Warfighting Function”, *Military Review*, 100:1, 2020, s. 65.

savaşta muhasım unsurların gizli faaliyet elemanları olması ve gizliliğın TMH, AKKH ve İH'da hayati öneminin bulunması, istihbarat gayretlerinin konvansiyonel harbe kıyasla artmasına neden olmaktadır. Son dönemde asimetrik savaş ve HOH'ta İHA'ların kullanımının artması, bu konuyla ilgili önemli bir faktör olarak göze çarpmaktadır. Konvansiyonel harpte de İHA kullanımının artabileceğı değerlendirilmektedir.

Konvansiyonel harpte bir muharebe destek unsuru olarak MEBS, taktik irtibatların sağlanması yanında, sahip olduğı elektronik savaş imkân ve kabiliyetleriyle, düşmanın elektromanyetik görüngeyi (EMG) kullanmasını engellerken, dost EMG kullanma kabiliyetini korur. Elektronik harbin bir bölümü olan seyrüsefer harbi, hassas angaje sistemlerini karıştırarak yanlış yönlendirir. Öte yandan bilgi ve iletişim teknolojileri alanındaki gelişmeler, tüm haberleşme ve K/K vasıtalarını siber saldırıların birer hedefi haline getirmektedir. Bu duruma asimetrik harbin ve HOH'ın düzensiz ve hatlara bağı olmayan karmaşık yapısı eklendiğinde, seyrüsefer harbinin yıkıcılığı ile taktik irtibatları yedekleme ihtiyacı artarken, imkânlar da aynı oranda azalmaktadır.

5. İlişkinin Muharebe Sahasına Yansıması-4: Hareket Kabiliyeti, Beka, Hava Savunma, MHD

Beka, tıpkı manevra, ateş desteğı ve keşif gibi, taktik harekâtın temel kurallarından birisi olması nedeniyle, her üç mücadele biçiminde de değerini muhafaza etmektedir.¹⁶ Konvansiyonel harpte beka, çatışma ve entegrasyon sistemlerinin kabiliyetlerinin düşman etkilerine karşı korunması şeklinde ön plana çıkarken; asimetrik savaşta beka, gizlilik ile terörist saldırıları, mayın/EYP içeren mekanik pusulara karşı intikal emniyeti ile karakterize edilir. Konvansiyonel harpte ve asimetrik savaşta olduğı gibi HOH'ta da bütün komutanlar için imkân ve kabiliyetleri korumak önemlidir. HOH'ta da dost birliklerin hareket kabiliyetini kısıtlayan EYP tehdidiyle mücadele önemli bir faaliyettir. Konvansiyonel harpte olduğı gibi HOH'ta da bekanın en çok ön plana çıkan unsurlarından birisi tanksavar savunmasıdır. Konvansiyonel harpte tanksavar sistemleri, zırhlı birliklerin belli tank imha bölgelerine kanalize edilmesi başarılıdı takdirde anlamlı hale gelir. Bu sistemlerin maliyetli olması nedeniyle, öncelikli hedefleri K/K araçları ve kritik zırhlı hedeflerdir. Buna karşılık asimetrik savaşta ve HOH'ta teröristlerin öncelikli hedefi, tanksavar silahları ile tank ve zırhlı araçları etkisiz hale getirmektir. TMH'ta tankların ve zırhlı araçların üs bölgelerinde konuşlanması ve hareket imkânlarının sınırlı olması, HOH'ta ise tank ve zırhlı araçların gerek yaya unsurları perdelemesi gerek meskûn mahallerde daha açık hedef teşkil etmesi ve gerekse bir atışla hem bir tankı/zırhlı aracı hem de içindeki personeli etkisiz hale getirme fırsatı sunması,

¹⁶ (SMFLS5) The Sustainment & Multifunctional Logistics Smartbook, Fifth Edition, Lightning Press, Lakeland, FL, 2021, s. 2-10.

onları teröristler için cazip hedefler haline getirmektedir. Bu da özellikle asimetrik savaşta ve HOH'ta, tanksavar savunmasını kritik hale getirmektedir.

Konvansiyonel harpte hareket kabiliyeti, dost hareket kabiliyetini artırma ve düşman hareket kabiliyetini engelleme olarak kendisini gösterir. Burada göz önünde tutulan ana unsurlar, tanklar ve zırhlı araçlardır. Asimetrik savaşta hareket kabiliyetinin odak noktası, kuvvet sevki yollarının açık bulundurulmasına, karşı mayın harekâtına ve EYP ile mücadeleye doğru kayar. HOH'ta ise istihkâm birlikleri, geniş bir yelpazede görev çeşitliliğine hazır olur. Hibrit tehdit unsurlarının uyum sağlama yeteneği, her seviyedeki istihkâm birlik komutanı için sürekli yeni taktik ve teknikler aramayı zorunlu kılar.¹⁷ Bu kapsamda diğer kamu kurumlarının imkân ve kabiliyetlerinden taktik alanda yararlanma olasılıkları da göz önünde bulundurulur.

Konvansiyonel harpte hava savunma, hava sahası kontrol ve yönetimiyle yakından ilişkilidir. Stratejik seviyeden itibaren, düşmanın hem hava hem de füze tehditleri müşterek değerlendirilir ve birbirinden ayrılmaz. Bu ise konvansiyonel harpte hava savunmasının çok boyutlu ve çok katmanlı bir karaktere bürünmesine yol açar. Asimetrik savaşta teröristlerin ve ayaklanmacıların halk desteği kaygıları ve mali kısıtlamaları, hava tehdidini de azaltır. Ancak gelişen teknoloji, teröristlerin piyasadan temin ettikleri ticari İHA sistemlerini silahlandırarak alçak irtifa hava tehdidi oluşturabilmelerine imkân tanımaktadır. HOH'ta hava savunma, konvansiyonel ve asimetrik savaşların bir karışımı şeklinde uygulanır. Dolayısıyla hibrit harekâta hava savunmasının hedefi; manevra unsuru ile kritik unsurları düşmanın keşif, gözetleme ve taarruz maksadıyla kullanacağı platformlara karşı korumaktır.¹⁸

Konvansiyonel harbin üç yapısal unsurundan birisi¹⁹ olan Muharebe Hizmet Desteği (MHD), harekâtın idamesi ve başarıya ulaştırılması için hayatidir. Konvansiyonel harpte MHD, belli prosedürlere ve usullere göre yürütülür. Asimetrik savaşta MHD, barış koşullarının harekât ihtiyaçlarına entegre edilmesiyle uygulanan bir yapıdır. Ancak HOH'ta MHD için özel düzenlemeler yapılması gerekir. Seferberlik sistemi işletilmez ancak, seferberlikte ihtiyaç duyulabilecek imkân ve kabiliyetler sivil makamlardan talep edilebilir. Bu nedenle HOH'ta MHD'nin planlanmasında, operatif seviyedeki planlama yüksek önemdedir.²⁰ MSFAFA bağlamında üç kavram arasındaki ilişki Tablo-1'de gösterilmiştir.

¹⁷ SMFLS5, p. 3-42.

¹⁸ AFC Pam 71-20-6, p. 34.

¹⁹ Bilindiği üzere diğer ikisi muharebe ve muharebe desteğidir.

²⁰ FM 5-0 Planning and Orders Production, Headquarters Department of Army, Washington D.C., 2022, s. 2-8.

**Tablo 1. MSAFA Bağlamında
Konvansiyonel, Asimetrik ve Hibrit Arasındaki İlişki**

	Konvansiyonel harp	Asimetrik Savaş	Hibrit Harekât
Manevra	Hatlara bağlı ve hatlara bağlı olmayan harekât, zırhlı ve mekanize birlikler; bindirilmiş ve indirilmiş sistemler ile kara havacılık sistemi, Somut fiziki hedeflerin ele geçirilmesi	Farklı ve gücüyle orantılı olmayan manevra, pusu, baskın ve sabotajlar, Meskûn mahallere daha yakın, Hedeflerin kontrol altında tutulması	Çoklu harekât, Hatlara bağlı olmayan harekât, Meskûn mahallerde harekât, Hedeflerin çeşitliliği
Ateş desteği	Uzun menzilli hassas angaje, şiddetli ve sürekli ateş desteği, hedefe çelik yığıma	Ateşe karşı suyla mücadele, etkili hedef yönetimi, seçici taarruz	Karma ateş desteği, Terörist grupların ağır silah kabiliyetlerinin artması
İstihbarat, gözetleme, hedef tespiti, keşif	Konvansiyonel yöntemler, manevranın başarısını destekleyen hedef tespiti.	İNİS'in artan önemi, asimetrik etki yaratacak hedeflerin tespiti	İSGÖHETKE'nin bir araç değil yöntem haline gelmesi, İNİS, TEKİS, SİNİS
Beka	Çatışma ve entegrasyon sistemlerinin korunması	Terörist saldırıları, mayın/EYP içeren mekanik pusulara karşı intikal emniyeti ve yüksek rakımlı arazide iklim koşullarıyla mücadele	EYP tehdidiyle mücadele TAS Savunması
MEBS	Taktik irtibatlar Elektronik savaş Seyrüsefer harbi Siber harekât	Taktik irtibatların yedeklenme imkânlarında azalma, Seyrüsefer harbinin yıkıcılığında artış	Taktik irtibatların yedeklenme imkânlarında azalma, Seyrüsefer harbinin yıkıcılığında artış
Hareket kabiliyeti	Dost hareket kabiliyetini arttırma, düşmanınkini engelleme. Tank/Zırhlı araç ön planda.	Kuvvet sevki yollarının açık bulundurulması, karşı mayın harekâtı ve EYP ile mücadele	Geniş bir yelpazede görev çeşitliliği
Hava savunma	Hava sahası kontrol ve yönetimi, çok boyutlu ve çok katmanlı	Silahlandırılmış ticari İHA sistemleri	Konvansiyonel ve asimetrik savaşların bir karışımı, Manevra unsuru ile kritik unsurları korumak.
Muharebe hizmet desteği	Belli prosedürler ve usuller	Barış koşullarının harekât ihtiyaçlarına entegre edilmesi	Özel düzenlemeler, Sivillerden MHD talebi, Operatif planlamanın önemi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

6. Kavramlar Arasındaki Farklılıklar-1: Hedef Yönetiminin Planlama ve K/K

Konvansiyonel harpte hedef yönetimi AKVES'in önemli bir parçası olarak tüm süreç boyunca çalıştırılır. Bu bağlamda konvansiyonel harp harekâtında hedef yönetimi harekâtın başarıyla icra edilmesi için harekât ortamında bulunan hedeflerin tanımlanması ve sınıflandırılması ile başlar, komutan tarafından karar verilip görevin icrası ve müteakiben hedefin tekrar değerlendirilmesine kadar devam eder.²¹ Esasen müşterek hedef yönetimine ihtiyaç duyulmasının en önemli sebebi, konvansiyonel harekât ortamındaki hedeflerin sayısı ve çeşitliliğinden kaynaklanan gayret israfını önlemektir.

Asimetrik harbin hukuki ve sosyal kısıtlamaları ile bu harbin doğasında var olan asimetri, hedef yönetimine bazı farklılıklar kazandırır. Zira TMH, AKKH ve İH'de, konvansiyonel harp harekâtındaki kadar serbest bir angajman alanı yoktur. Sözgelimi asimetrik savaşta "arızı zarar" kavramı dahi başlı başına bir sorun teşkil edebilir. Bu nedenle hedef yönetiminde daha kısıtlayıcı kontrol ve koordinasyon tedbirleri uygulanır. Özellikle teröristlerin ve ayaklanmacıların gizliliği esas almaları, hedef tespitini zorlaştırır. Bu durumda kısa süreler içinde beliren ve kaybolan hedefleri ateş altına alabilmek için, süratli karar vermek ve harekete geçmek gerekir.

Savaşların sivil yerleşim alanlarını da etkileyen bir hal alması, hedeflerin hızlanması ve zırh korumasının artması ile atış sistemlerinin hassasiyetlerindeki gelişmeler hedef yönetiminin önemini arttırmaktadır. Karmaşık HOH ortamında özellikle operatif seviyede karar vericilerin, durumsal farkındalığa ve taktik resmin ortaya koyulmasına yönelik ihtiyaçları giderek artmaktadır. Bu nedenle hedef yönetim grubu tarafından, hedef tespit ve tarifi ile ateş isteğini kolaylaştırmak maksadıyla tüm keşif, gözetleme ve hedef tespit imkânlarından yararlanılır.²²

7. Kavramlar Arasındaki Farklılıklar-2: Risk Yönetiminin Planlama ve K/K

Askerî yayınlara göre konvansiyonel harpte risk yönetimi, "plânlama safhasında faaliyetin risk ile beraber tanımlanması için kullanılır."²³ Esasen askerî harekâtın her çeşidinin yapısında var olan belirsizlik ve risk, konvansiyonel harp harekâtında kendisini fırsat ve risklere göre planlama şeklinde gösterir. Bu nedenle karar vericiler AKVES süresince, riskleri belirlerler, değerlendirirler ve ölçmeye çalışırlar. Kabul edilebilir risk kriterleri, konvansiyonel harp harekâtının K/K faaliyetlerini de etkiler.

Asimetrik harbin örtülü karakteri, hasım için tehlikelerin tanımlanmasını risk yönetiminin en zor gelişen safhası haline getirir. Konvansiyonel harpte tehlikelerin tanımlanmasında kullanılan Kısa Durum Muhakemesi (Vazife, Düşman, Arazi, Mevcut Kuvvetler, Zaman; VDAM+Z+S) yaklaşımının içeriği, asimetrik savaşta yeterli gelemeyebilir. Gerek terörist unsurlardan kaynaklanan tehlikelerin

²¹ CINC/JTF Joint Targeting Organizations and Architecture, Joint Targeting School, Dam Neck AB, VA, 1997, s. 2-1.

²² CINC/JTF, p. 2-12.

²³ FM 3-0 Operations, Headquarters Department of Army, Washington D.C., 2017, s. 1-19.

belirlenmesi, gerekse sivillere ilişkin değerlendirmeler, daha detaylı analizler gerektirebilir. Bu bağlamda asimetrik savaş harekâtında, VDAM+Z formülüne Sivil İşler, Tahlil, Mukayese, Keşif, Koordinasyon, İntikal ve Emniyet başlıkları da eklenerek formülün VDAM+Z+S+T+M+KE+KO+İN+EM haline dönüşmesi, ayrıca İnsan İstihbaratı (İNİS) faaliyetleri ile ağ analizi, fayda-mahzur (Güçlü yönler, Zayıf yönler, Fırsatlar, Tehditler; GZFT) analizi ve Planla, Uygula, Kontrol et, Önle (PUKÖ) döngüsü gibi analitik yaklaşımların destekleyici olarak kullanılması gerekebilir. Risk analizi, hedef yönetimi ve faktör analiziyle eş zamanlı olarak yürütülür. Asimetrik savaşta tehlikelerin değerlendirilmesi, kontrollerin geliştirilerek risk kararlarının alınması, uygulanması ve denetlenmesi, konvansiyonel harbe göre daha fazla somut veriye gereksinim duyar. Zira aklın akılla mücadelesi olarak adlandırılan asimetrik harbin öngörülemezliği, tehlikelerin değerlendirilmesini zorlaştırmaktadır. Bu nedenle asimetrik savaşta planlama ve K/K faaliyetleri konvansiyonel harbe kıyasla daha merkezî bir şekilde yürütülür.

Terör örgütleri, öğrenen ve uyabilen karmaşık yapılardır.²⁴ Bu nedenle HOH'taki risk yönetimi tüm aktörlerin birbirleriyle etkileşimlerinden kaynaklanan kaotik, çok hızlı değişen ve öngörülemeyen şartları içeren tehdit ve riskleri kapsamaktadır.²⁵ Dolayısıyla HOH'ta komutan, muharebe sahasını canlandırabilmek için, tehdit ve riskler ile durumu detaylı analiz etmek, vazifesinin maksadını doğru olarak belirlemek, esnek ve detaylı bir harekât tasarısı üretmek durumundadır. HOH'ta tehlikelerin somut olarak tanımlanması konvansiyonel harbe göre daha zor, asimetrik harbe göre daha kolaydır. Örneğin, Kırım Krizinde olduğu gibi, “küçük yeşil adamlar” bir tehlike olarak tanımlanabilir ancak, hukuki bağlantıları veya bunlardan kaynaklanan risk olasılık dereceleri kolaylıkla değerlendirilemez.

8. Kavramlar Arasındaki Farklılıklar-3: Muharebe Sahasının Şekillendirilmesinin Planlama ve K/K

Kara Kuvvetlerinin beş temel faaliyetinden birisi olan ve kısaca harekâtı yürütmek için en elverişli ortamın hazırlanması olarak tanımlanabilen şekillendirme; yalnızca düşmanın değil, dostun ve tarafsızın da şekillendirilmesini kapsar.²⁶ Konvansiyonel harpte muharebe sahasının şekillendirilmesinde; düşmanı mümkün olduğunca en zayıf şartta ve en kötü tertipte tutmak amaçlanırken; dost birliklerin şekillendirilmesi onlara yeni birlikler tahsis ederek ve bu birliklerin başarılı olması için gerekli vasıtaları sağlayarak gerçekleştirilir. Tarafsızlar veya muharebeye girmemiş taraflar Bilgi Destek Harekâtı, Sivil İşler, Halkla İlişkiler ve İnsani Yardım, komutanlara tarafsızların anlayış ve davranışlarını etkilemede yardımcı olurken; istihkâm kaynakları ortamın şekillendirilmesinde kullanılır.

²⁴ Literatürde geçen orijinal adı; “complex adaptive systems” Bknz. David Kilcullen, Countering Global Insurgency, *Journal of Strategic Studies*, 28:42, 2005, s. 597-617.

²⁵ TC 7-100 Hybrid Threats, s. 4-9.

²⁶ FM 3-0 Operations, s. 1-13.

Asimetrik savaşta şekillendirme; teröristlerin ya da ayaklanmacıların en kötü şartta tutulmasının yanında, onların kararlarına tesir edilerek sağlanır. Teröristlerin/ayaklanmacıların iç ve dış desteğinin sekteye uğratılması, örgütü çöküşünde bir hızlandıran etkisi yapar. Dost birliklerin şekillendirilmesi, etkili KKBS, kaynak tahsisi, eğitim, prova ve etkili konuşlandırma ile sağlanır. Asimetrik savaşta “tarafsızların şekillendirilmesi” kavramı, iç ve dış kamuoyunun şekillendirilmesiyle ilgilidir. Bu nedenle, konvansiyonel harpten farklı olarak, Bilgi Destek Harekâtı ve Halkla İlişkiler ön plana çıkar. Ortamı şekillendirme ise, etkili alan kontrolü sağlayan modüler ve teknolojik imkânlarla sahip sabit üslerin tesisiyle, ulaştırma altyapısının geliştirilmesiyle sağlanır.

Konvansiyonel harpten ve asimetrik savaşta farklı olarak HOH’taki şekillendirme, harekâtın başından itibaren öncelikle düşünülmesi gereken bir faaliyettir. Zira HOH’un birinci safhası, harekât ortamının şekillendirilmesidir. Asimetrik savaşta olduğu gibi HOH’ta da muhasımın dış desteğinin kesilmesiyle, gelişmiş imkân kabiliyetlere sahip olma girişimlerinin daha başlamadan bitirilmesi, onun için yıkım etkisi oluşturur. Diğer iki mücadele biçiminde olduğu gibi HOH’ta da şekillendirme, harekât süresince devam ettirilir. Bunun en bariz göstergesi, HOH’un dördüncü safhasının da şekillendirmeyi içermesidir. Bu safhada, harekât sonrası oluşan ortam şekillendirilir.

Sonuç ve Değerlendirme

Bu çalışmada; konvansiyonel harp, asimetrik ve hibrit savaş arasındaki ilişki, muharebe sahası ana fonksiyon alanları bağlamında ortaya koyulmaya çalışılmış; bu kavramlar arasında, planlama ve komuta kontrol hususlarında var olduğu düşünülen farklılıklar ise, özellikle hedef yönetimi, risk yönetimi, muharebe sahasının şekillendirilmesi kapsamında ele alınmıştır. Bulgular, Clausewitz’in çerçevelediği anlamda harbin değişen doğasının bazı yeni mücadele biçimleri geliştirdiğini, ancak harbin doğasındaki sınırsız şiddet eğiliminin değişmemesi nedeniyle, “konvansiyonel”, “asimetrik” ve “hibrit” kavramlarının, yeni birer mücadele kategorisi değil, birer nitelemeyi ifade ettiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda muharebe sahası fonksiyon alanları çerçevesinde yaptığımız detaylı incelemenin ardından, konvansiyonel olmayan, asimetrik ve hibrit savaşın birbirini ikame edebilen eş anlamlı kavramlar olmadığı, ancak düzensiz savaşlar evreninde eş güdümlü olarak kullanılacakları iddiamızı nihayet bir tez olarak ifade edebiliriz. Konvansiyonel harbin diğer üç kavramla aynı bağlama alınması ise hatalı olacaktır; zira tamamen farklı bir mücadele biçimini ifade etmektedir. Bu kavramı aynı bağlamda kullananların hatası, asimetrinin KOS’u kapsayan niteliğini göz ardı etmiş olmalarıdır.

Diğer taraftan yeni bir savaş tanımıyla karşılaşan bazı kişiler, “bunun şöyle bir örneğini tarihte görmek mümkündür”, “aslında bunun tanımı daha önce şöyle

yapılmıştı, bu yeni kavram eski tanımın farklı bir biçimde ifadesidir” şeklinde karşı argümanlar ileri sürebilmektedirler. Ancak, değişimin yeni bir şey olmadığını ileri süren bu grup, olguyu veri kabul etmekle, aslında savaşın değişken karakterini de örtülü bir biçimde onaylamaktadır. Anlaşılan o ki, bu grubun temel itirazı, savaşın doğasındaki değişkenliğe dayanarak, daha önce hiç olmamış izlenimi yaratmak suretiyle, yeni kavramlar türetilmesi ve kafa karışıklığı yaratılmasıdır. Clausewitz’in değişmeyen doğası ve değişken karakteri göz önüne alındığında; değişimin yeni bir şey olmadığı iddiasında haklılık payı olduğu ve fakat her ne suretle olursa olsun, bu makaleye konu olan kavramların eş anlamlı değil ama eş kullanımlı olduğu gerçeğinin kabul edilmesi ve nihayet kavramların millî olarak üretilmesiyle kafa karışıklığının giderilebileceği değerlendirilmektedir.

Çatışma Beyanı:

Araştırmannın yazarı olarak herhangi bir çıkar çatışma beyanım bulunmamaktadır.

Kaynakça

Basılı Eserler

- HERMAN Paul F. (1997). “Asymmetric Warfare: Sizing the Threat”. *Low Intensity Conflict & Law Enforcement*, 6:1, 176-183.
- HOFFMAN Frank G. (2007). *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*, Potomac Institute for Policy Studies, Arlington, Virginia.
- JTS (1997). CINC/JTF Joint Targeting Organizations and Architecture. Joint Targeting School. Dam Neck AB, VA.
- KELLY Charles M. (2020). “Information on the Twenty-First Century Battlefield: Proposing the Army’s Seventh Warfighting Function”, *Military Review*, 100:1, 63-68.
- KILCULLEN David (2005). “Countering Global Insurgency”, *Journal of Strategic Studies*, 28:42, 597-617.
- KÖRPE Özgür (2022). *Maske ve Keleş: Düzensiz Savaşa İlişkin Sorular ve Cevaplar*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul.
- METZ Steven ve JOHNSON Douglas V. (2001). *Asymmetry and US Military Strategy: Definition, Background, and Strategic Concepts*, Strategic Studies Institute, Pennsylvania.
- MONAGHAN Sean (2019). “Countering Hybrid Warfare So What for the Future Joint Force?”, *Prism*, 8:2, 82-99.
- SMFLS5 (2021). *The Sustainment & Multifunctional Logistics Smartbook. Fifth Edition*, Lightning Press, Lakeland, FL.
- Türk Silahlı Kuvvetleri (1992). *MS 76-3 TSK Müşterek Askerî Terimler Sözlüğü (Mülga)*. Genelkurmay Basımevi, Ankara.
- Von CLAUSEWITZ, Carl (1999). *Savaş Üzerine*, (çev. H. Fahri Çeliker), Özne Yayınları, İstanbul.

İnternet Kaynakları

- US Army (2010). “*TC 7-100 Hybrid Threats*”, Headquarters Department of Army, https://armypubs.army.mil/epubs/DR_pubs/DR_a/pdf/web/tc7_100.pdf, erişim 07.08.2023.
- US Army (2020). “*The U.S. Army Concept for Maneuver in Multi-Domain Operations, 2028-2040*”, <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/AD1118627.pdf>, erişim 07.08.2023.
- US DoD (2008). “*Directive Nr. 3000.07 Irregular Warfare (IW)*”, U.S. Department of Defense, https://irp.fas.org/doddir/dod/d3000_07.pdf, erişim 11.07.2023.
- US DoD (2021). “*AFC Pam 71-20-6 Army Futures Command Concept for Fires 2028*”, U.S. Department of Defense, <https://api.army.mil/e2/c/downloads/2021/10/06/869ca62b/afc-concept-for-fires-2028-oct21.pdf>, erişim 14.06.2023.
- US Army (2022). “*FM 5-0 Planning and Orders Production*”, Headquarters Department of Army. https://armypubs.army.mil/epubs/DR_pubs/DR_a/ARN36775-FM_5-0-001-WEB-3.pdf, erişim 13.08.2023.
- US Army (2017). “*FM 3-0 Operations*”, Headquarters Department of Army, https://armypubs.army.mil/epubs/DR_pubs/DR_a/ARN36290-FM_3-0-000-WEB-2.pdf, erişim 09.05.2023.